

Lengyel István / Stefan Lengyel

A formatervező munkásságáról

■ Budapesten született 1937-ben. 1956 és 1961 között végezte a Magyar Iparművészeti Főiskolát az akkor még új szaknak számító ipari formatervező tanszéken Dózsa Farkas András tanítványaként. Kitüntetéssel diplomázott, diplomamunkája csuklós villamos volt, melyet a BKV üzemében le is gyártottak. Ez a villamos mint 63-as sokáig közlekedett Budapesten, sőt

Stefan Lengyel: Diplomamunka, csuklós villamos prototípusa. Gyártó: Budapesti Közlekedési Vállalat (BKV), Budapest / Stefan Lengyel: Articulated tram prototype. Diploma work. Manufacturer: Budapest Transport Company (BKV), Budapest [1961]

más városokban is. (Debrecenben például egészen a legutóbbi hónapokig.)

1962-től tanársegéd volt a főiskolán Dózsa Farkas András tanszékén.

1964-re fejlesztette ki második csuklós villamosát Bozzay Dezsővel, a hazai formatervezés legendás mesterével. Ezt a 47-es, 49-es, 2-es és talán még más vonalakon ma is forgalomban lévő járművet a Ganz-MÁVAG kivitelezte. De tervezett akkoriban szalagos magnetofont (*Calypso*), műszereket, szerszámokat, ipari berendezéseket is.

1964-ben mint a Magyar Iparművészeti Főiskola tanársegédje hivatalosan Ulmba utazott az ottani – Európa-szerte ismert és elismert – főiskolára, mely a Bauhaus szellemiségének folytatója volt. Itt egyéves tanársegédi ösztöndíjat kapott. Ennek lejárta után meghívták az esseni Iparművészeti Főiskolára (Folkwangschule für Gestaltung) az „industrial design” tanszékre docensnek. Mivel az akkori magyar hatóságok nem hosszabbították meg útlevelét, úgy döntött, hogy Németországban marad.

Az oktatás mellett tovább folytatja széles körű, önálló tervezői tevékenységét. 1969-ben tanszékvezetővé nevezték ki az esseni főiskolán. A tanszékét a modern igényekhez igazodva szervezte át egyre több, a társadalom igényeihez igazodó feladattal: iskolabútor, kórházi laboratóriumot terveznek tanítványai, sőt előtérbe került a tömegközlekedés is. Ő maga és hallgatói is többször nyertek Braun-díjat és egyéb nemzetközileg jelentős díjakat (iF Product Design Award, Design Center Stuttgart, Design Zentrum Nordrhein Westfalen, Red Dot: Best of the Best stb).

1972-ben megalakult az Esseni Egyetem, melynek része lett a Folkwangschule ipari forma és kommunikációs tanszéke is. Az immár egyetemi követelményeknek megfelelő tanszék vezetője Lengyel István, azaz Stefan Lengyel lett.

A fentiekből is kitűnik, hogy számára az oktatómunka, a nevelés mindenkor kiemelkedően fontos volt. Éppen ezért fogadtuk különös örömmel, hogy Stefan

→
Stefan Lengyel:
Csuklós villamos.
Társtervező:
Bozzay Dezső.
Gyártó:
Ganz-MÁVAG,
Budapest /
Stefan Lengyel:
Articulated tram.
Co-designer:
Dezső Bozzay.
Manufacturer:
Ganz-MÁVAG,
Budapest
[1964]

Lengyel 2001-ben a budapesti, akkori nevén még Iparművészeti Egyetem formatervező tanszékének vezetője lett, és maradt 2007-ig. (Az egyetem 2005-ben vette fel a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem – MOMÉ – nevet.) Hallgatóit modern felfogásra, a nemzetközi eredmények megismerésére neveli, valamint arra, hogy „a design nem technikai, vagy művészi, hanem társadalmi jelenség”. Minden igyekezetével azért dolgozott, hogy megújítsa az olykor elavult képzési módszereket, válogatás nélkül segítve a fiatal tehetségeket, szembesítve őket a modern kor kihívásaival, az európai folyamatokkal.

Tanszékvezetői munkájának egyik legjelentősebb tette a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és több vállálcég, elsősorban a Mercedes-Benz közötti kapcsolatteremtés. Ezzel megnyílt a magyar hallgatók számára a tervezés feladatainak nemzetközi világa. Amint egy hallgatói vallomásban olvashatjuk: „A jó tervezéshez az kell, hogy olyan emberek között legyek, akik inspirálnak, és akiknek számít a véleménye. A MOMÉ engem ilyen emberekkel hozott össze.” (Hartai Tamás)

→
Stefan Lengyel:
Calypto magnó.
Gyártó: Budapesti
Rádiótechnikai Gár
(BRG), Budapest /
Stefan Lengyel:
Calypto tape player.
Manufacturer:
Budapest Radio
Technics Factory
(BRG), Budapest
 [1962]

Stefan Lengyel tehát hazahozta és átadta tanítványainak a világban összegyűjtött tapasztalatainak gyümölcseit. Ha ezen kívül semmi egyebet nem tett volna, akkor is köszönettel tartoznánk neki. Ennek a köszönetnek jele a most elnyert életműdíj is, melyhez őszinte örömmel és szeretettel gratulálunk a *Magyar Iparművészet* és az olvasók nevében.

K. É.

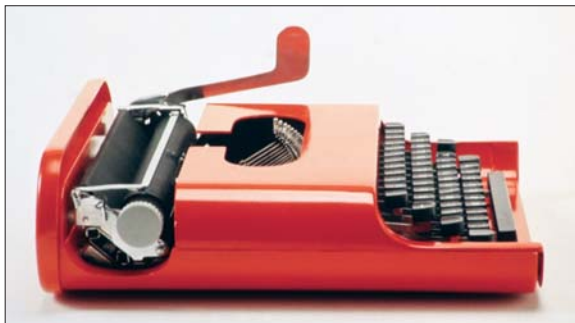
Laudáció az életműdíjhoz

■ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma a Magyar Formatervezési Díj alapításának 35. évfordulóján életműdíjat adományoz Stefan Lengyel professzor úrnak. Egyszerűen hangzó kijelentés ez. Mintha bizony valaki csupán annyit mondott volna: szomjas vagyok, iszom hát egy jó nagy pohár vizet – mi sem természetesebb!

Lengyel István – ezt szinte mindenki tudja – az egyik legismertebb magyar designer a világban. A nyolcvanas évek közepén legendává lett idehaza, hosszú időn keresztül ő jelentette talán a legfontosabb kapcsolatot a szabad világ designkultúrái és a vasfüggönyön inneni designvilág között. A rendszerváltás után pedig, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem professzoraként – köszönhetően kiterjedt kapcsolatrendszerének, s egykori esseni tanítványainak, akik a világ szinte minden jeles designcégében vezető szerepet

Stefan Lengyel: Monpti táskairógép.
Megbízó: Karstadt, Essen / Stefan Lengyel:
Typewriter Monpti. Mandator: Karstadt, Essen
Design Zentrum Nordrhein Westfalen díja,
Essen, 1972 / Award: Design Zentrum
Nordrhein Westfalen, Essen, 1972

játszottak – hathatósan járult hozzá ahhoz, hogy az egyetem, s így a magyar design-felsőoktatás elindulhasson a nemzetközi elismertség megérdemelt útján. Diplomamunkájából született ipari csuklós villamosa pedig öt évtized után még ma is meghatározó komponense Budapest arculatának, jóllehet immár nem a négyes-hatos vonalán.

Mikor elment a hatvanas években, nagy úrt hagyott maga után. Nem akárhová utazott, hiszen a Bauhaus hivatalos örököseként annak hagyományát innovatívan és kreatív módon továbbfejlesztő ulmi Hochschule für Gestaltung munkatársa lett rövidesen, a legendás Hans Gugelot mellett. Nem akart ő disszidálni elmondása szerint, csupán kint tartózkodását meghosszabbítani egy darabig, hiszen az ulmiak marasztalták. Végül aztán, akaratan kívül mégis kint rekedt, s új életet kellett kezdenie. Lengyel Istvánból lépésről lépésre Stefan Lengyellé vált, a német ipari formatervezés egyik kulcsfigurájává. Hiányát egykori zugligeti tanítványai, mint a nagyszerű építész, Reimholz Péter – aki kezdetben formatervezőnek tanult, ezt kevesen tudják ma már –, s jó barátja, édesapám, aki maga is doyenje immár a magyar ipari formatervezésnek, igencsak fájlalták. Az ifjú tanársegéd távoztá miatti szomorúság talán sosem múlt el bennünk teljes mértékben. A kollegiális irigykedést még egyáltalán

Stefan Lengyel:
3000 AF diavetítő.
Gyártó: Ed. Liesegang,
Düsseldorf /
Stefan Lengyel: Slide
projector 3000 AF.
Manufacturer:
Ed. Liesegang,
Düsseldorf
iF Produkt Design
Award, Hannover,
1983 / Award:
iF Product Design
Award, Hannover,
1983

Stefan Lengyel:
Hordozható fóliavetítő.
Gyártó: Ed. Liesegang,
Düsseldorf /
Stefan Lengyel:
Portable overhead
projector.
Manufacturer: Ed.
Liesegang, Düsseldorf
[1994]

Stefan Lengyel:
Benzinkút. Megrendelő:
Aral, Bochum /
Stefan Lengyel: Petrol
station. Mandator:
Aral, Bochum

*Design Zentrum
Nordrhein Westfalen
Best of the Best díja,
Essen, 1990 / Award:
Design Zentrum
Nordrhein Westfalen
Best of the Best
Award, Essen, 1990*

nem, vagy alig ismerő diákoknál senki jobban nem ismerheti fel ugyanis egy oktató egyedülálló zsenijét, különleges pedagógusi értékeit, márpedig a zugligeti jó barátok az első pillanattól kezdve sejtették, hogy nem akárki tanítja őket a formatervezés csínjára-bínjára a Dózsa Farkas András-féle tanszéken.

Lengyel Pista – ahogy gyerekkorom óta ismerem e nevet szüleim esti beszélgetéseiből, s ahogy a szakma szűkebb köreiből nevezik őt ma is – igazi tanáregyéniség. A kezdetektől pontosan tudta oktatóként és tanszékvezetőként is, hogy egy vezető akkor jár jól, ha hozzá hasonlóakkal, vagy ha ez lehetséges egyáltalán, nálánál tehetségesebbekkel veheti körül magát. Diákjait és kollégáit rendre ebben a szellemben válogatta meg, és segítette pályájukon. Az idehaza megszokott kontrasztelekció mindig is idegen volt tőle, az ifjú tehetségeket éppen ezért egész életében mindent segített, cselekedeteit következőképpen soha semmikor nem vezette irigység. Számára mindig teljesen természetes hangzott a mondás: „a tanítvány túltesz mesterén”. Lengyel ugyanis nagyon jól tudja, hogy a design-felsőoktatásnak egyetlen igazi célja van: mindig egyre jobb tervezőket nevelni a jövő számára!

Mikor nem alakultak a dolgok a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen a kívánt formában – előfordul az ilyesmi, még a legjobb helyeken is! –, Pista gyakran mondogatta a maga végtelenül udvarias, úriember módján: „módszertan nélkül nem fognak menni a dolgok, higgyétek el nekem!” A magam részéről nem kevés ironiával replikáztam gyakran, mondván hogy „nem a módszerrel van a baj, Pista, abból akad elég a raktáron!”. Mindazok az iskolák, melyekre Lengyel példaként hivatkozott – különösen Essenre természetesen –, ugyanis elsősorban nem azért jobbak, mint a magyar designiskolák, mert jobb módszertannal dolgoznak, hanem azért, mert következetesebbek. Ez a következetesség pedig – amely kizár minden, a mai Magyarországra oly jellemző anómiát, vagyis több törvény és szabályrend együttes uralmát – a kultúra életető erejéből fakad. Abból a kultúrából, amely a design vezérelte innováció kulcsa is, a milánói specialista, Roberto Verganti szerint. Márpedig Lengyel István mindig is rendelkezett ezzel az életető erővel. Ezért tudott gyors sikert elérni Németországban, dacára

annak, hogy a vasfüggöny mögül érkezett. S ezért volt meghatározó az elmúlt időszak honi design-felsőoktatásában is.

Stefan Lengyel tervezőként és tanárként is maga a megtestesült designkultúra, életműve tehát méltán érdemel elismerést a részünkről! Gratulálunk neki!

SZENTPÉTERI MÁRTON
esztörténész, designkritikus

A laudáció a Magyar Formatervezési Díj alapításának 35. évfordulója alkalmából rendezett díjátadó ünnepségen hangzott el Budapesten, az Iparművészeti Múzeumban 2014. október 6-án.

A fotókat Stefan Lengyel és a Magyar Formatervezési Tanács bocsátotta rendelkezésünkre.

Stefan Lengyel:
Polytector III G999,
Microtector III G888
hordozható gázmérő.
Gyártó: GfG-Gesellschaft für Gerätebau, Dortmund / Stefan Lengyel: Polytector III G999, Microtector III G888 portable gas detector. Manufacturer: GfG-Gesellschaft für Gerätebau, Dortmund
Magyar Formatervezési Díj 2014. évi pályázatának elismerő oklevele, Budapest, 2014 / Diploma of Hungarian Design Award 2014, Budapest, 2014

Fotó: Nico Gatzel